

HOVEDLINJER I CHINAS MISJONSHISTORIE

AV NOTTO NORMANN THELLE

Det nye testamente taler ikke meget om landene i øst. Men sikkert er det likevel at mens evangeliet ble forkynt i vest, utbredte også kristendommen seg østover.

Forbindelsen var i orden. Berømte karavaneveier gikk fra Rom og Egypt over Lille-Asia og Palestina gjennom Eufrat-landene videre mot øst. Kinesiske varer var allerede før Kristi tid kjent i Rom.

Ved en av karavanerutene nordøst for Antiokia lå byen Edessa i Osroene. Den ble midtpunktet for misjonen i østerlandene.

Kristendommen kom antagelig til byen i apostolisk tid. Helt sikkert vet vi at omkring 190 e. Kr. var det mange kristne i Edessa og omegn. I 201 ble kongen kristen, og for første gang i historien trådte kristendommen fram som statsreligion.

Men evangeliet var på den tiden allerede nådd lenger mot øst. En krønike fra Arbela i Adiabene hvor også kristendommen kom meget tidlig, nevner ca. 225 mer enn 20 bispeseter i de egner. De lå i en bue fra Armenia gjennom Eufrat- og Tigris-landene til Susiana, Basra og Øst-Arabia.

På Nicea-møtets tid (325) var tallet på bispeseter betydelig forøkt. Søørt-krøniken forteller at det allerede før Konstantins tid var 7 bisper i Persia. Det betyr at kristendommen hadde ganske stor utbredelse. Og den gikk sin gang videre mot Sentral-Asia.

Vi skal bare nevne noen tall i korthet.

I begynnelsen av 400-tallet var det biskoper i Herat og Merv. I Merv muligens allerede i 334. Omkring 500 vet vi om kristne i Baktria og Sogdiana på begge sider av Oxus-elven. Her fikk hunnerstammen, heftalitene, sin første biskop i 549.

I slutten av 6. årh. var det kristne i Turkestan. I 7. årh. var det to erkebiskoper og 20 bispeseter østenfor Oxus-elven.

Når det gjelder China, vet vi med historisk sikkerhet at kristendommen kom dit i året 635. Men det er sannsynlig at kristne kjøpmenn allerede tidligere var nådd fram til landet.

Også sjøveien gikk evangeliet sin gang over Arabia til India. At kristendommen gjennom kristne kjøpmenn også den veien kan være nådd fram til China, er en mulighet som ikke uten videre kan avvises.

Den kristendomsform som ble rådende i østerlandene og som først kom fram til China, kaller vi den nestorianske. Det er et navn den har fått av sine monofysiske fiender. Selv kalte kirken seg den syriske eller kaldeiske, etter språket sitt.

Dens kristendom er bestemt av det dype motsetningsforhold til Rom. Den fikk tidlig et anti-romersk preg. Syrisk ble kirkens litterære språk. Dette kom til å utdypes gjennom de kristologiske stridigheter. Men før de brøt ut, hadde kirken gjennomgått store forfølgelser.

Så lenge de kristne ikke hadde noen forbindelse med romerstaten, gikk det nokså bra — selv om nasjonalfølelsen under det nypersiske dynasti var meget sterk, og mazdeismen var gjort til statsreligion. Men da Konstantin begynte å beskytte de kristne og også ville holde hånd over de kristne i østen, brøt forfølgelsen løs for alvor. Høydepunktet nåddes i 343. Bare av prester og ordensmedlemmer led ca. 16 000 mennesker martyrdøden.

Kirken hadde mer og mer søkt å hevde sin selvstendighet overfor Rom. I 423 oppløste kirkens katolikos den rettslige forbindelse med Rom og gjorde seg til overhode for kirken i østen.

Motsetningen til rikskirken ble styrket gjennom de kristologiske stridigheter.

Kirken i østen var i 410 blitt organisert på den nicensk-ortodokse bekjennelses grunn.

Nestorius var som kjent en ivrig forkjemper for den rene lære, altså for Nicenum. Men i striden vant de sterkeste, og Nestorius fikk kjetterstemplet på seg.

Dønningene gikk høyt i den syrisk-talende verden. Etter Chalcedon-møtet (451) endte det med fullstendig separasjon. Keiseren hadde alt tidlig lukket teologskolen i Edessa midlertidig, og fra 489 ble det for godt. Lærere og elever flyktet til Persia, og der fikk de et

nytt sentrum for preste- og misjonærutdannelsen i Nisibis. I 499 ble løsrivelsen fra rikskirken godkjent av et kirkemøte i østen, og de fikk sin egen patriark i Seleukia. Dermed var bruddet fullstendig.

Kirken kunne nå samle seg for alvor. Den ble styrket gjennom sin teologi og sitt klostervesen, og kunne sende ut nye misjonærer mot øst.

I begynnelsen av 600-tallet ble bekjennelsen endelig formet. Den la ikke noe til eller trakk noe fra den bekjennelse kirken allerede hadde, nemlig Nicenum. Men den omformet den noe. Det var misjonærer med denne tro som først kom til China.

Chinas misjonshistorie faller i 4 perioder:

1. Nestorianermisjonen under Tang-dynastiet (fra 7. årh.).
2. Ny-nestorianerne og Fransiskanermisjonen under Mongol-dynastiet (Yuan) (fra 13. årh.).
3. Romersk-katolsk misjon under jesuittenes ledelse under Ming- og Ch'in-dynastiene (fra 16. årh.).
4. Den moderne misjonsperiode. Romersk-katolsk og protestantisk misjon (fra beg. av 19. årh.).

NESTORIANERMISJONEN UNDER TANG-DYNASTIET

I 618 kom Tang-dynastiet på Chinas trone. Etter lange urostider var fred og orden opprettet, og riket samlet. Og mens mørke og nedgangstider rådde i Europa, var China en tid verdens mektigste stat, og nådde langt også i kultur og kunst.

Karavaneveiene gjennom Asias indre var igjen gjort sikre for reisende. Handelen med vesterlandene blomstret. Sendemenn fra mange land møttes ved keiserens hoff, og i hovedstaden Changan utfoldet det seg et broket og interessant liv.

Midt oppe i dette brokete liv sto en dag i 635 munken *Alopen* fra Persia. Han var kommet karavanevei og hadde trosset alle farer og besværligheter.

Som vanlig i de tider gikk hans vei til keiserhoffet. Skulle noe kunne utrettes, kom han ikke forbi keiseren. Og *Alopen* ble godt motatt av den mektige Tang T'ai-tsung.

I keiserens mektige bibliotek med sine 200 000 bind kunne misjonæren gå i gang med sine språkstudier og oversettelsesarbeider. Etter

3 år kom han så langt at resultatet kunne forelegges keiseren. Følgen var at han i 638 utstedte sitt toleranse-edikt som ga misjonen fri adgang til hele riket. Han ga også ordre om at et kloster skulle bygges med plass til 21 munkar. Dette betød ikke at kristendommen kom i noen særstilling. De andre religioner nøt også godt av keiserens toleranse.

Den nestorianske stenen (gravd fram i 1623), som er hovedkilden til vår viten, forteller hvordan misjonen også etter T'ai-tsungs død, hadde fremgang. «Det ble bygd klostre i hvert fylke, og læren bredte seg over alle 10 provinser.»

Dette kan naturligvis ikke tas helt bokstavelig, men det er sikkert at det ble bygd klostre på mange steder i landet. Vi vet om 3 klostre i Changan og omegn, 1 i Loyang, antagelig 5 i Kansu, 1 i Hopei og 2 i Szechuan. Men det er sannsynlig at det også fantes kirker andre steder. Ut fra klostrene ble så misjonen drevet i distriktene omkring.

Så vidt man kan forstå av stenen, ble Alopen utnevnt til metropolit. Men først i 781 får man bekreftet fra syriske kilder at China hadde en erkebiskop.

Om det ble vunnet mange kristne blant kineserne, er det umulig å avgjøre. Det ser iallfall ut til at ledelsen vesentlig har vært i hendene på utlendinger.

Misjonen gikk fram uten hindring i den første tiden. Men på slutten av 600-tallet kom en vanskelig tid. Innskriften går lett over det. Men det må ha vært temmelig alvorlig. Klostre var ødelagt på forskjellige steder og lå i ruiner i årtier. De ble senere bygd opp igjen på keiserens bud.

Det har vært vanlig å se på den kristendomsform som først kom til China som uklar og mindreverdig. Dette var særlig ut fra bedømmelsen av nestorianersteinen. Senere er det imidlertid kommet en del nye skrifter for dagen. De ble funnet i en grotte i Tunhuang i 1908. De er av stor interesse og supplerer vår viten om dette første misjonsforsøk. Særlig interessante er et par skrifter som stammer fra den første tiden, ca. 638 og 641. De er antagelig fra Alopens hånd. Språket er knotet og vanskelig. Man merker hvordan misjonæren kjemper med å gjengi trosinnholdet på et vanskelig språk. Men det kommer tydelig fram at det var «korsets evangelium» de forkynte.

Skriftene forteller utførlig om Jesu lidelse og død på korset for oss. Nestorianerne har hatt det fulle evangelium å forkynne.

Bedømmelsen av nestorianersteinen er også blitt noe mildere med årene. Selv om korset bare nevnes i en skjult antydning, kan man ikke komme fra at den har mange sider med som er enda mer anstøtelige for f. eks. buddhistene enn korsdøden. Midt i de andre religioners antroposentriske verden, taler den utfordrende om Guds oververdslighet, om Faderen, Sønnen og Den hellige ånd, og om inkarnasjonen som frelsens grunnlag. Det finnes også et direkte angrep på de andre religioner.

En utgave av *Gloria in excelsis*, som ser ut til å være oversatt av nestorianersteinens forfatter, taler tydelig om Jesu lidelse og død for oss.

Noe annet er det med et par senere skrifter som man mener stammer fra samme forfatter. I disse bøkene: «Om den mysteriøse hvile og fred» og «Om den første årsak» er ikke bare stilen buddhistisk-taoistisk, men innholdet er kristelig sett så uttynnet at en blir forferdet.

Det ubesvarte spørsmål er om en skal ta disse siste skriftene som et uttrykk for hele kirkens syn eller om de bare gir forfatterens syn på saken.

Spørsmålet om nestorianismen har påvirket buddhismen, kan vi ikke gå inn på her. Så meget bør dog sies at noen direkte kristelig påvirkning ikke med sikkerhet kan påvises. De elementer man har ment kunne være kommet fra kristendommen, hadde buddhismen allerede da den møtte nestorianismen i China.

Etter 781 er det i virkeligheten ikke meget å fortelle om misjonen. Tiden var preget av keiserens vanmakt. Det er Tang-dynastiets nedgangstid som er kommet. Den er preget av kampen mot fordums forbundsfeller, uigurerne som var manikeer. De ble knekket i 843, og med dem fikk manikeismen dødsstøtet.

Men det var også andre utenlandske religioner. Konfusianerne hadde ofte protestert mot budhismen. Taoistene pustet til ilden. Og i 845 kom det skjebnesvangre edikt mot budhismen. Det tok også mazdeismen og kristendommen med.

Det ble en svær forfølgelse. Templer ble konfiskert og ødelagt. Buddhistmunkene ble drevet tilbake til det borgerlige liv.

De kristne munkar skulle også tvinges tilbake til verden og betale skatt. Utlendingene skulle sendes tilbake til sitt hjemland.

Forfølgelsen varte i 20 måneder. Den ga kristendommen en knekk som den aldri vant over igjen.

Det er ikke meget vi hører om de kristne i China etter denne tiden. Ca. 878 hører vi om kristne i Canton. Men i 987 forteller en munk i Bagdad som hadde vært i China, at kristendommen var utryddet i landet.

Mens i Tang-tiden de kristne også er nevnt i profanhistoriske kilder, blir det nå helt slutt med dette. Den første kristne misjon forsvinner uten spor.

Det har vært noe av et problem hvordan kristendommen etter flere hundre år kunne forsvinne så helt. Det har vært nevnt mange grunner til dette. Vi skal nevne noen i korthet:

1. Som første grunn kommer den forferdelige forfølgelsen. Det har vært sagt at hvis China i 1900 hadde vært så sterkt som det var under Tang-dynastiet, så ville kristendommen sannsynligvis også ha vært utslettet under boxeroppøret som fant sted det året.
2. Som den annen grunn nevnes mangel på innfødte arbeidere. Etter innskriften å dømme ser det ut som kirken ikke hadde utdannet innfødte arbeidere. Da misjonærene ble forvist, sto kirken igjen uten ledere. De kristne var som får uten hyrde.
3. Misjonskirken var blitt helt isolert fra moderkirken i vest. Forbindelsen med hjemlandene var gjort umulig. Veien var stengt. Moderkirken gikk også ca. 850 inn i en nedgangsperiode.
4. En viktig grunn er kirkens avhengighet av det bestående keiserhus. Denne kjensgjerning ble skjebnesvanger for kristendommen.
5. Hvis kristendommen i tillegg til alt dette var svekket gjennom uklarhet og kompromiss, vil dette uvegerlig ha virket med til undergangen. Men det er ikke nødvendig for å forstå undergangen å gripe til synkretismen. De før nevnte grunner er tilstrekkelige.

MONGOLTIDENS MISJON

Ny-nesorianerne.

Kristendommen forsvant fra selve China. Men den holdt seg på steppene i nord-vest. Og flere ledende mongolstammer ble kristne omkring år 1000.

Mongolenes herjinger var til å begynne med et forferdelig slag for de kristne. Men mongolherskerne ble fra 1250 og utover mer tolerante. Kristendommen hadde fremgang, og nesorianerne fikk en ny sjanse i China.

Den store hersker Kublai Khan gjorde Khanbalik (Peking) til sin hovedstad og ble keiser over det gamle kulturrike China (1280). Han hadde en kristen mor og viste respekt for de kristne. Det gjorde han også overfor de andre religionene, men det så virkelig ut som kristendommen en tid hadde mulighet for å vinne selve keiserhuset.

Fra forskjellige kilder, kinesiske og utenlandske, vet vi at nesorianerne spredte seg vidt og bredt over hele landet. Sterkest utbredt var de sikkert i Nord-China, hvor Marco Polo nevner mange steder hvor de hadde både en og flere kirker. Men de var også utbredt i Mellom- og Sør-China. De fantes i Chekiang, Fukien og Yunnan. I byen Chenkiangs historie berettes om en embetsmann som lot bygge 6 klostre der i byen og 1 kirke i Hangchow.

Om det var kinesiske kristne vet vi lite om. Men det er meget som tyder på at de fleste var ikke-kinesiske embetsmenn som mongoldynastiet hadde i sin tjeneste. Det var mange av dem. Og så mange og innflytelsesrike var de kristne at det ble opprettet et eget regjeringskontor som kunne ha oppsyn med de kristne klostre og ta seg av kirkens saker.

Hvis man dømmer etter de nesorianske kristne som fantes på steppene, var deres kristendom temmelig barbarisert. Selv om det sikkert har vært bedre i China, representerte de ingen sterk og sentral kristendomsform.

De var også sterkt knyttet til det bestående keiserhus. Da dette gikk under, gikk de også med i fallet.

Her vil det være av interesse å nevne at kirken i det fjerne østen var sterk nok til å frembringe to menn som kom til å spille en frem-

tredende rolle i moderkirkens sentrum. Den ene var munken Markus som i 1281 ble valt til patriark i Bagdad. Han styrte kirken i østen under navnet Jabalaha III i 36 vanskelige år. Den andre var hans eldre følgesvenn fra China, munken Sauma. Han ble i 1287 og 1288 sendt som perser-khanens og patriarkens utsending til paven og de kristne fyrster i Europa.

Fransiskanermisjonen.

Da munken Sauma fra det fjerne østen sto for de høye kardinaler i Rom, fremsatte han den påstand at ingen utsending var kommet fra paven til hans hjemtrakter. Og det er riktig. Ingen europeisk misjonær hadde så vidt vi vet ennå betrådt Chinas jord. Men interessen for folkene i østen var begynt å våkne hos kirkens ledende menn.

Det var forskjellige ting som gjorde ansvarsfølelsen levende. For det første fryktet man de forferdelige mongolhorder som strømmet inn over Europa. Samtidig gledet man seg også over å ha en felles fiende med mongolerne, muhammedanerne. Og endelig gikk det rykter om at det skulle være en kristen fyrste og kristne stammer der langt i øst.

Kirkemøtet i Lyon 1245 hadde allerede bestemt å sende misjonærer til storkhanens hoff i Kharakorum.

Villige redskaper fant paven i tiggerordenene. Flere utsendinger dro av sted, f. eks. munkene Plano Carpini, Anselm av Lombardiet og Wilhelm Ruysbruck. De forsøkte forgjeves å få innpass ved storkhanens hoff.

Først med den store herskeren Kublai Khan kom et vendepunkt. Hans mor var som nevnt kristen. Mange utenlandske embetsmenn var i hans tjeneste. Brødrene Polo fra Venedig fikk i 1266 i oppdrag å be paven sende 100 lærde menn av den kristne tro, slike som kunne målbinde og overbevise hedningene. Hvis det lyktes, ville han og hans undersåtter la seg døpe. En merkelig og interessant utfordring til den kristne kirke!

Brødrene kom dessverre tilbake uten noe følge av misjonærer. Og da endelig den første misjonær fra Europa nådde fram til China, var Kublai Khan nettopp død (1294).

Denne første var *Johan av Monte Corvino*. Han var fransiskaner, en av de store menn i Guds rike. Han virket først i den nære orient, og ble så av paven sendt til China. På veien virket han i India.

Kublais etterfølger tok godt imot ham og bevilget et beløp til hans underhold. Men nestorianerne møtte ham med bitter motstand. Det henger visstnok sammen med at han vant den nestorianske stammehøvdingen Georg for Romerkirken. Johan ble ofte de første årene trukket for domstolen og truet med døden. Men gjennom alt sto han fast, og det lyktes å bygge en kirke i hovedstaden. I 1305 sier han at han hadde døpt ca. 6000 personer. Han oversatte Det nye testamente og salmene. Fra begynnelsen var han helt alene og led meget ved ikke å kunne komme til skrifte. I 1303 kom hans første medarbeider ut. I 1306 bygde han sin andre kirke i hovedstaden.

I mellomtiden var meddelelsen om hans arbeid nådd fram til paven, og forsterkning ble sendt. Johan ble utnevnt til erkebiskop, og 7 prekebrødre ble utsett til biskoper og sendt til China. Bare 3 nådde fram; 3 døde på veien og 1 vendte tilbake.

I 1311 ble 3 nye utnevnt, men bare 1 nådde fram. Flere fulgte, 4 led martyrdøden i India. Farene og vanskelighetene på veien var store.

Om misjonens utbredelse vet vi ikke meget. Hovedkilden for vår viten er Johans og hans medarbeideres egne brev, samt pavebrev osv.

Foruten i Peking fantes misjonssentre i Yangchow i Kiangsu, i Hangchow i Chekiang, Zaitun (Chuangchow) i Fukien og i Nanking, og sikkert også andre steder.

De fikk lov til å preke fritt, og de døyte mange. Men det var ikke lett å bevare de døyte på kristendommens rette vei, skriver en av brødrene. Man rekner at ved Johans død i 1328 var det omkring 100 000 kristne.

Før å erstatte Johan ble den ene etter den annen sendt fra Rom, men ingen synes å ha nådd fram. Paven sendte f. eks. Nicalaus med 26 prester og 6 legbrødre. Men vi hører intet mer om dem.

I 1338 kom 16 alaner til kurien i Rom. De representerte ca. 30 000 alaner som tjente under keiseren i Peking. De kom for å be om hjelp. Siden Johans død hadde de vært uten åndelig trøst og veiledning.

Paven sendte biskop Johan av Marignolli. Han var i Peking i 3—4 år, men reiste så hjem igjen.

Så lenge som til 1370 hører vi om misjonærer som ble sendt ut, bl. a. Wilhelm av Proto som skulle være erkebiskop. Men det er ingen meddelelse om at de kom fram.

Mongolherredømmet var i mellomtiden kommet til sin slutt (1368). Og det kinesiske dynasti, Ming, var fiendtlig stemt overfor alt som hadde med utlandet å gjøre. Mongolerne var ikke-kinesere og hadde vesentlig brukt utlendinger i sin tjeneste. Misjonærene og misjonen var utenlandsk.

Samtidig ble det vanskeligere og vanskeligere å holde forbindelsen med moderkirken ved like. Den muhammedanske barriere stengte.

Følgen var at den katolske misjon også skrumpet inn og forsvant.

En misjonsperiode med rike muligheter var slutt. Og det gikk 200 år før neste forsøk ble gjort.

ROMERSK-KATOLSK MISJON UNDER MING OG CH'IN (FRA 16. ÅRH.) *Jesuittene leder.*

Endelig var det lyktes å komme forbi den muhammedanske barrieren. Nye veier var oppdaget. Det var mulig å komme til India og China uten å berøre islams enemerker.

Det er interessant å legge merke til at det egentlig var Marco Polos beretning om østens rikdommer og khanens strålende hoff som sporet til de store oppdagerferder.

Handelsmennene var de første på pletten. Portugiserne nådde China ca. 1517. De gjorde seg ikke avholdt av kineserne, men det lyktes dem tross alt i 1557 å få fotfeste i Macao. Ca. 1543 kom spanierne til Filippinene. Senere kom hollenderne til Peskadorene og Formosa.

Misjonærene fulgte snart i handelsmennenes spor. Motreforma-sjonen søkte ikke bare å vinne de protestantiske land tilbake, men også å vinne nytt land.

Denne misjonsperioden begynner med *Frans Xavier*, en av Loy-olas nærmeste venner, en stor misjonær som eide en glødende nidkjærhet og villighet til å ofre seg.

I 1542 kom han til Goa i India og grunnet misjonen der. Han fortsatte til de ostindiske øyene og Coching China, og kom til Japan i 1549. Der grunnla han den nyere tids misjon i dette land. Japanerne talte med stor aktelse om China. De hadde fått sin skrift og sin kultur derfra. Han mente derfor at hvis han kunne vinne kineserne, ville han dermed lettere kunne nå japanerne.

Etter mange vanskeligheter og et nytt besøk i India, kom han i 1552 til den lille øya Shanchuan utenfor Macao. Forgjeves forsøkte han å komme videre inn til Canton. Men hverken portugisere eller kinesere ville ta ham med. Han kom ikke lenger. Syk og elendig søkte han i land på øya. Feberen herjet hans kropp. Og i en liten ussel hytte på stranden ved inngangen til China døde han.

Frans Xavier var pionéren, banebryteren, planleggeren og organisatoren. Her ligger hans store betydning for den nyere tids misjon i det fjerne østen.

Bare 5 år etter Xaviers død fikk portugiserne fotfeste i Macao. Og i 1565 hadde de alt vunnet mange menighetslemmer. I 1576 ble Macao gjort til bispesete for Tonking, China og Japan.

Macao ble misjonærenes ventested og utfallsport mot China. Men de søkte også til Filippinene.

Blant dem som kom til Macao var jesuiternes ordensinspektør for det fjerne østen, Valignani. Han var en mann med stort utsyn og evne til å lede. Han la planene og samlet en flokk misjonærer om seg, blant dem *Matteo Ricci* som ble den egentlige leder. De studerte språk og søkte kontakt med kineserne.

Ventetiden var lang og hard. Men endelig i 1583 lyktes det Ruggiero og Ricci å få fotfeste i Chaoh'in som den gang var provinshovedstad.

For å vinne respekt og tillit søkte de å tilpasse seg kinesiske forhold. De tok kinesisk navn, lærte språket og tok etter landets skikk og bruk. For det annet tok de vestens vitenskaper til hjelp. De lot kineserne forstå at de var dannede, kunnskapsrike menn. Ved hjelp av vitenskapelig og teknisk dyktighet kom de snart inn blant litteratene og embetsmennene. Et kart med China i sentrum, en klokke, astronomiske instrumenter osv. vakte de kinesiske lærdes forbauselse.

Men Ricci forsto snart at skulle misjonen lykkes, måtte han sikre

seg støtte fra høyeste hold. Derfor satte han seg som mål å nå keiserstaden. Ved hjelp av venner blant embetsmenene som ble forflyttet, lyktes det skritt for skritt å komme nordover til Shaochow, Nanchang, Nanking og andre steder. Og endelig, 1601, nådde han Peking. Det hadde kostet utrolig selvpoffrelse og en utrettelig energi å nå så langt.

Keiseren var fornøyd med hans gaver, særlig en klokke. Og for å holde den i orden, fikk Ricci adgang til palasset, meget mot kulturdepartementets ønske.

I 10 år arbeidet Ricci i Peking. Det var år som satte spor. Etter 2-3 års arbeid hadde han samlet om seg ca. 200 kristne. Noen lærde menn var vunnet. Særlig kjent er Hsü Kwang-ch'i, hvis eiendom senere ble jesuittenes berømte sentrum, Zikawei i Shanghai.

Betydelige menn fulgte i Riccis spor. Noen av de mest kjente er *Adam Schall* og *Verbiest*. De fortsatte vesentlig etter Riccis linje

I 1616 brøt en forfølgelse ut. Misjonærene ble forvist til Canton. Men de ga ikke opp. Allerede i 1618 kom mange nye misjonærer til landet. Og i 1622—24 var de tilbake i Peking og i provinsene.

Schall ble utnevnt til medlem av det astronomiske kollegium, et meget ærefullt verv. Han fikk også i oppdrag av keiseren å støpe kanoner for keiserhæren. Manchuerne var begynt å røre på seg. Det var en farlig tid for misjonen. Spørsmålet var om misjonen også denne gang skulle gå under med keiserhuset.

Men jesuittene var dyktige diplomater. Da manchuerne tok Peking i 1644, lyktes det dem å bli stående. Og misjonen hadde fremgang. I sør støttet misjonærene det gamle keiserhus inntil det gikk under. Mange av keiserfamilien ble kristne.

Misjonen var i denne tiden virksom i 13 provinser. De kristnes tall settes til ca. 150 000.

Under Kanghsis mindreårighet brøt det ut en ny forfølgelse. Schall ble dømt til døden, men ble benådet. Han døde i fengsel. Men da Kanghsi kom til makten, vant misjonærene mer og mer hans tillit og han tok dem i sin tjeneste. I 1692 utstedte han sitt toleranse-edikt som ga misjonen tilatelse til å forkynne evangeliet fritt i riket. Før hadde misjonærene ute i landet arbeidet i ly av Peking-misjonærene. Nå var kristendommen blitt lovlig.

I mellomtiden var også andre misjoner kommet til landet: Dominikanerne i 1631, fransiskanerne i 1635, augustinerne og Paris-selskapet. Det siste kom i 1681.

Misjonen hadde sin glanstid i årene 1692 til 1707. En hører om misjonærer som døypte opp til 1000 mennesker om året. Det fantes kristne i alle provinser unntatt Kansu. De kristnes tall settes til ca. 300 000.

Men misjonen hadde fremdeles mange motstandere. Og dessverre var det også store motsetninger og mange stridsspørsmål som kom til å hindre arbeidet. De var dels av nasjonal art, dels hadde de sin grunn i forskjellig syn og praksis.

Portugiserne pukket stadig på sin patronatsrett eller sitt kirke-monopol som paven hadde gitt dem. For å komme forbi dette, opprettet Propagandaen i Rom det apostoliske vikariat, dvs. misjonærer ble vidd til biskoper og sendt direkte som pavens legater uten å behøve å gå veien om portugiserne. China ble i 1696 delt i 14 slike vikariater ved siden av de gamle bispeseter.

Dette er bakgrunnen for den skjebnesvangre *ritusstrid*.

Selve problemet går tilbake til Riccis tid og jesuittenes akkomodasjonspraksis. De tok i bruk meget av landets skikk og bruk, særlig på tre punkter: Først når det gjaldt gudsnavn. Ricci hadde gitt lov til å bruke de klassiske navn Shangti og Tien for Gud ved siden av T'ien-chu, himmelherren. Det annet punkt var fedrekulten. Ricci så på den som en borgerlig akt, som en ære man viste sine døde. Hans tolkning var hentet fra klassikerne. For det tredje tillot Ricci dyrkelsen av Konfusius, dvs. den æresbevisning som var obligatorisk for alle lærde (embetsmenn) 2 ganger i måneden. Han så på den som elevens forhold til sin lærer, altså som en borgerlig akt.

De fleste jesuitter fulgte ham, men noen var imot.

Dominikanerne så med uro på jesuittenes slappe holdning. De hadde sitt syn fra den folkelige tradisjon og praksis som var påvirket av taoistisk og buddhistisk overtro.

Spørsmålet ble av dem ført fram for paven. Han forbød seremoniene i 1643. Da jesuittene fremsatte sitt syn, tillot han seremoniene i 1656. Begge dekreter sto ved makt.

Da striden brøt ut igjen i 1693, var det skjebnesvangre at mens dominikanerne vendte seg til paven, utesket jesuittene Kanghsis mening. Deres avgjørelser sto i absolutt motsetning til hverandre. Keiseren bekreftet at seremoniene var borgerlige og at som gudsnavn burde brukes Shangti. Paven satte seg imot, fordømte seremoniene og bestemte at T'ien-chu skulle være gudsnavn. Hermed var en verdslig makt brakt inn i striden.

Den utsendte pavelige legat vakte bare keiserens harme, og resultatet var at han i 1706 bestemte at alle misjonærer måtte komme til Peking for å få keiserlig pass eller forlate landet. Og ingen fikk passet som holdt med paven. Mange fikk passet tross paven.

Nye vanskeligheter tårnet seg stadig opp. Ut gjennom århundredet ble stillingen verre og verre. Det kom nye angrep og nye forsvar. Keiseren ble mer og mer forsiktig og engstelig.

Etter Kanghsis død ble forholdene enda vanskeligere. Yungchen utstedte i 1724 et nytt edikt. Det forbød kristendommen i riket. Fra å være lovlig og beskyttet ble kristendommen en forbudt religion. Det var en forbrytelse å forkynne evangeliet.

At det ikke straks brøt ut en åpen forfølgelse skyldes misjonærene i Peking som fikk lov til å bo der som astronomer og vitenskapsmenn. De fortsatte sitt misjonsarbeid. De hadde ennå innflytelse ved hoffet. Og mandarinene ute i landet vågde seg ikke for langt. Misjonsarbeidet fortsatte i hemmelighet, og nye misjonærer kom ut.

Men usikkerheten var der, og forfølgelsestiden kom. Vi hører om forfølgelser, særlig i Fukien i 1730 og 1737. Fra 1747 hører vi om misjonærer som ble henrettet. Somme tider var forfølgelsen sporadisk, til andre tider mer vidtspredt over hele landet (som i 1768, 1769, 1784, 1811 osv.). Men selv i de verste tider fortsatte misjonærene sitt arbeid.

Et svært slag for misjonsarbeidet var opphevelsen av jesuitterordenen i 1773. Jesuittene fortsatte dog i hovedstaden som vitenskapsmenn. Men lazaristene overtok i 1784 deres misjonsarbeid.

Det var farlige og vanskelige kår misjonærene kjempet under. Og det var på langt nær misjonærer nok ut over landet. I Peking kunne de holde stillingen til 1838. Men da var det slutt der også.

Forholdene ble verre og verre. Embetsmennene tok det mer og mer nøye. Men hele tiden var det utenlandske misjonærer og kinesiske prester i landet. Selv i de verste forfølgelsesår var det noen som ble døpt og opptatt i kirken. Men det var umulig å betjene alle. Mange var uten åndelig hjelp og pleie. Kirken led meget under disse forviltede forhold.

At den tross alt — med lov og embetsmenn imot seg og de kristne aktet som forbrytere — holdt seg, ja det er et under.

DEN NYESTE TIDS MISJON (FRA BEG. AV 19. ÅRH.)

Traktatene og misjonen.

Etter opiumkrigen ved freden i Nanking (1842) fikk England sin første traktat med China.

Hongkong, som i 1840 ble erklært for en fri havn og brukt av englenderne som hovedkvarter under krigen, ble avstått til England. Canton, Amoy, Foochow og Shanghai ble åpnet for handel med utlandet.

Dette betød også at de var åpne for misjonsarbeidet.

I 1844 fikk amerikanerne igjennom at de skulle ha rett til å bygge kirker i traktathavnene.

Frankrike fikk samme år utvirket misjonens rett til å drive virksomhet. Misjonærene skulle ikke angripes, og i tilfelle av arrest skulle de utleveres til myndighetene i nærmeste traktathavn. Det var også en bestemmelse om at kristne kinesere og utlendinger ikke skulle betraktes som lovbrøyttere. Dette gjaldt særlig katolikkene, men det kom også protestantene til nytte.

Tientsin-traktaten av 1858 åpnet bl. a. flere havner for utenlandsk handel og inneholdt en passus om at kristendommen skulle tolereres.

Denne traktaten fikk sin bekreftelse i Peking i 1860. Peking-traktaten åpnet landet for misjonsvirksomheten. Utlendingene fikk rett til å reise i landet. Kineserne fikk frihet til å gå over til kristendommen. De skulle ha like rett til beskyttelse som andre kinesere.

Den franske traktaten inneholdt også bestemmelser om at land og bygninger som hadde tilhørt forfulgte kristne, skulle gis tilbake

eller erstattes. Misjonen fikk rett til å kjøpe land. Alle edikter mot kristendommen ble erklært ugyldige.

Alle disse traktatene var tvunget på kineserne — også toleranse-loven. De var følgen av krigsoperasjoner. Kristendommen var gjort lovlig, og veien var åpen. Men motstanden var ikke brutt, og hat ventet hvor misjonærene søkte å komme inn i det indre av landet.

Katolsk misjon.

Fra 1815 var tallet av misjonærer fra Romerkirken begynt å øke. Men forholdene var fremdeles i første kvartal av 1800-tallet meget vanskelige.

Da den første traktat ble sluttet, regner man at det skulle være mellom 200 000 og 300 000 kristne. Men de var sett på som lov-brytere og forrædere, og levde i kummerlige kår. Med det åndelige liv sto det heller ikke rart til. Det var ingen sterk kirke som var tilbake.

Men da traktatene kom i stand, kunne Romerkirkens misjonærer straks søke forbindelse med de menigheter og de enkelte kristne som hadde gjennomlevd trengselstiden.

Foruten de gamle misjoner kom også nye til. Jesuitterordenen var blitt gjenopprettet i 1814. Og allerede i 1841 kom misjonærer fra denne orden tilbake til China. I 1856 fikk de Kiangsu-Anhui som sitt eget vikariat. Og samme år ble også det østlige Chihli overlatt til dem.

Av nye ordener må nevnes Scheut-misjonen fra Belgia fra 1865, og Steyl-misjonen fra Tyskland, stiftet 1875. Senere kom også amerikanerne med sin Maryknoll-misjon.

Jesuittene har særlig tatt seg av skolevirksomheten og vitenskape-lig arbeid. Hovedsentret for denne gren av virksomheten er Zikawei ved Shanghai. Misjonen har hatt mange fremstående vitenskapsmenn blant sine misjonærer.

Traktatene var en torn i øyet på kincserne, særlig de dannede og embetsmennene. Når det så hendte at misjonærene i ly av eksterri-torialretten søkte å hjelpe menighetslemmer som var trukket for retten, økte dette bare hatet. Mistenkelige personer søkte til kirken

for å få hjelp, og kirkens gode navn og rykte led ved det. De kristne kom særlig fra den lavere del av befolkningen. Flere ganger kom det til svære oppløp, f. eks. myrderiene i Tientsin i 1870.

Under boxeropprøret omkring 1900 fikk katolikkene gjennomgå forferdelige ting: 47 katolske misjonærer, hvorav 5 biskoper, og omkring 30 000 kristne ble myrdet.

Romerkirken har satt inn med stor kraft i sin China-misjon, og arbeidet har hatt fremgang.

I 1922 fikk kirken i China en apostolisk legat som leder. Det første kirkemøte ble holdt i 1924. Og i 1926 ordinerte pave Pius XI de første 6 kinesiske biskoper i Rom.

Hele landet, med Manchuria, er blitt delt i 129 kirkelige distrikter. Av disse er 13 ledet av kinesiske biskoper, 11 av kinesiske «apostoliske prefekter», og resten av utlendinger. 21 distrikter er i hendene på «sekulær-prester», 108 distrikter er tildelt de forskjellige munkeordener.

I 1936 besto kirkens presteskap av 2 717 utlendinger og 1 835 kinesere. Av leibrødre var 574 utlendinger og 689 kinesere. Av søstre 2 120 utlendinger og 3 626 kinesere. Det var 7 986 mannlige og 5 353 kvinnelige katekister.

Omkring 36 forskjellige nasjoner var representert blant misjonærene. China har i dag sin egen representant ved kurien gjennom den kinesiske kardinal Tien.

Tallet på kristne som hvert år har sluttet seg til kirken, har økt. Kirkens samlede medlemstall var i 1936 2 934 175, altså nær 3 millioner. Det siste tall vi har sett nevnt, er 3 300 000 kristne.

Evangelisk misjon.

Jesuitene hadde skapt atskillig interesse i Europa for China. I Tyskland oppfordret filosofen Leibniz protestantene til å følge jesuittenes eksempel. Og misjonsappellen ble ikke uten resultat. Den vakte misjonstanken hos Francke, selv om dette ikke kom til å få direkte følger for China.

Protestantene var også begynt å våkne for sitt ansvar for de store masser i det fjerne østen. Men da de tok fatt på sitt arbeid, ser det

ut til at de gjorde det uten noe dypere kjennskap til den katolske misjon og uten å ta i bruk det materiale som katolikkene hadde bearbeidet (f. eks. på det språklige område). Heller ikke dro de nytte av de feil og erfaringer som katolikkene hadde gjort. De begynte fra grunnen av.

Allerede tidlig hadde hollandske protestanter drevet en kolonimisjon. De kom til Formosa, men misjonen der var aldri særlig sterk.

Serampore-misjonen i India hadde også øynene rettet mot China. Dr. Marshman, Careys medarbeider, oversatte og utga den første kinesiske bibel i 1822.

Men det egentlige evangeliske misjonsarbeid i China begynte da *Robert Morrison* fra London-misjonen kom til Canton i året 1807.

Vi kan skjelve mellom følgende perioder:

1. 1807—1841: *Fra Morrisons ankomst til traktathavnenes åpning.*

Dette ble en forberedelsestid.

Morrison kom til et land som var lukket for misjonsarbeidet. Det var dødsstraff endog for å undervise en utlending i kinesisk.

Han kom inn på den måten at han fikk ansettelse i Det ostindiske kompani med bolig i Canton. Alt hans arbeid måtte foregå i den største hemmelighet.

Morrison gikk i gang med å oversette Bibelen til kinesisk. Han ble senere hjulpet av Milne i dette arbeid. Bibelen kom ut i 1824. Dessverre hadde intet samarbeid funnet sted mellom Marshman og Morrison. I 1835 kom det ut en revidert utgave av Det nye testamente ved Medhurst, Gützlaff og Bridgeman.

Arbeidet ellers besto i å trykke og spre kristelig litteratur.

Da det var vanskelig å komme inn i landet, begynte man også å misjonere blant de mange utvandrede kinesere på Malaya og De ostindiske øyer.

Det må nevnes at den første tyske misjonær, dr. *Karl Gützlaff* ble sendt ut av Det nederlandske misjonsselskap i 1827. Amerikaneren Bridgeman kom i 1830.

Den første dåp fant sted i 1814. Men noen egentlig menighetsdannelse kom det ikke til i denne perioden.

2. 1841—1900: Fra Hongkongs og traktathavnenes åpning til boxeropprøret.

Åpningen av traktathavnene betydde nye muligheter for misjonsarbeidet. I 1843 ble den første protestantiske misjonærkonferanse holdt i Hongkong. 15 misjonærer var til stede.

Den første svenske misjonæren, Theodor Hamberg, kom ut i 1847 i Basel-misjonens tjeneste.

Den merkelige Taiping-bevegelsen som i 1850-årene gikk som en flodbølge over Midt-China og som i en tiårs-periode truet selve keisertronen, var vennlig stemt overfor kristendommen og var påvirket av kristne tanker. Riktignok var den imot den katolske Maria- og helgendyrkelse, men det hindret ikke at alminnelig religionsfrihet og rett til å drive misjonsarbeid ble innført hvor taipingene hadde makten. Bevegelsen druknet i blod etter Nankings fall i 1864.

Traktatene av 1858 og 1860 åpnet landet for misjonen. I 1865 var det 112 misjonærer. De holdt seg vesentlig i traktathavnene.

I 1865 ble China Inland Mission grunnlagt av Hudson Taylor for å drive misjon i det indre. Den første som egentlig hadde forsøkt å virke i det indre, var tyskeren Gützlaff, og det allerede i fra år 1833. Hudson Taylor tok opp virksomheten i hans ånd og etter hans metoder.

Vanskelighetene, motstanden og farene ved å virke i det indre var enda overveldende. Det kunne likevel ikke hindre at det litt etter litt sprang opp misjonsstasjoner ut over landet. Det var ennå ingen bestemt plan. Misjonærene slo seg ned hvor de kunne komme til og preket hvor noen ville høre på dem. Noen ble også døpt. I 1877 holdtes den første alminnelige misjonskonferanse.

Ved den annen misjonskonferanse som ble holdt i Shanghai i 1890, var tallet på misjonærer steget til 1 296. De kristnes tall var 37 387.

Hospitaler, skoler og hjem av forskjellig slag ble bygd. Bibler og kristne skrifter ble spredt.

Boxeropprøret som var et forsøk på å rydde alle utlendinger av veien, gikk også ut over de protestantiske kristne. 1909 kinesiske kristne og 221 personer fra misjonærfamiliene ble drept. Mange misjonsstasjoner ble ødelagt.

3. 1900—1911: *Fra Boxeroppørret til revolusjonen.*

Respekten for de kristne vokste etter boxeroppørret. Mange hadde sett hvordan de kristne sto fast midt i trengslene, og de opplevde også hvordan misjonærene fort kom tilbake til sine stasjoner.

Boxeroppørret fikk mange misjonærer til å tenke. Det måtte være en feil et eller annet sted når en forfølgelse som denne kunne bryte ut. Og de så med sorg hvordan de bare hadde nådd den lavere del av befolkningen, mens embetsmennene og litteratene var uvitende om hva kristendom egentlig var, og hva den ville.

Målet ble derfor nå å søke å nå de dannede klasser. De hadde før lagt liten vekt på skole og undervisning. Denne perioden ble derfor preget av et alvorlig arbeid for å søke å råde bot på dette forhold.

Man så også hvordan misjonene begynte å slutte seg sammen for å sette i gang høyere skoler.

I 1905 var det 3 445 evangeliske misjonærer og 178 254 menighetslemmer. Arbeidet gikk framover.

Ved den tredje misjonskonferanse i Shanghai i 1907 deltok ikke mindre enn 1 179 misjonærer. For første gang ble slagordet «én kirke for hele China» lansert. Spørsmålet om religionsfrihet var også sterkt fremme.

4. 1911—1927: *Fra revolusjonen til den nasjonale reisning.*

Etter revolusjonen kom det stor fart i misjonsarbeidet. Mange nye misjoner kom til.

I 1912 ble det erklært full religionsfrihet.

«Kristendommen kom på mote en tid. Redde kristne fant det lett åpent å bekjenne sin tro. Og det var til de kristne grunnsetninger det nye China vendte seg for å få råd når det gjaldt det nye skolevesen, og nye lover som skulle gis.» (Couling).

De enhetsbestrebelse som var begynt før revolusjonen, gikk sterkt fram i denne tiden. Ensartede misjoner og misjoner av samme konfesjon fra forskjellige land sluttet seg sammen. Her kan det nevnes at lutheranerne sluttet seg sammen i den såkalte «Rettferdig-

gjort-av-tro-kirken» (1920). Noe liknende gjorde presbyterianerne, methodistene og anglikanerne.

Det må også nevnes at misjoner fra forskjellige kirkesamfunn gikk sammen for å fremme det kristne institusjonsarbeid. Dette gjaldt især universiteter og høyere skoler, men det omfattet også foretagender som hospitaler og legeutdannelse, samt industriskoler. Det ble også arrangert felles «kampanjer» for å nå de store masser med evangeliet.

I 1916 fantes det 143 protestantiske misjonsselskaper i China, foruten 46 selvstendige misjonærer uten selskap bak seg. Misjonærenes tall var 6 154, og de kinesiske medarbeideres tall gikk opp i 19 057. Tallet på nattverdberettigede menighetslemmer var 333 026.

Den kinesiske kirke begynte for alvor å ta større del i ansvar og forpliktelser, også de økonomiske. De kristnes selvbevissthet vokste sterkt. Dette hadde sikkert også forbindelse med den sterke nasjonale bølge som gikk over landet.

I 1922 holdtes den fjerde misjonskonferanse i Shanghai. Av 1 189 deltakere var 570 kinesere. Det var også et tidens tegn at ledelsen av møtet lå i kinesernes hender. Hovedemnet var «Den kinesiske kirke». Mange vanskelige emner var fremme til diskusjon. Enkelte av dem, som f. eks. spørsmålet om verbalinspirasjonen, holdt på å sprengte konferansen. Flere av lederne var sterkt preget av «the social gospel». Som en frukt av konferansen ble «Det nasjonale kristne råd» (National Christian Council) dannet. Noen kirker og misjoner meldte seg senere ut av rådet, som f. eks. China Inland Mission og Den lutherske kirke.

Hele denne perioden var politisk temmelig urolig, og landet var plaget av den stadige borgerkrig. Men misjonsarbeidet gikk tross alt fram.

Den nasjonale bevegelsen ga seg uttrykk i en sterk anti-utenlandsk propaganda i 1920-årene. Det var eksterritorialretten, konsesjonene og i det hele den utenlandske «imperialisme» som var gjenstand for angrepet.

Det hele kulminerte i Nanking-opprøret i 1927 da flere utlendinger ble drept og mange misjonsstasjoner brent.

5. Fra 1927 til nå.

Etter Nanking-affæren tilrådet konsulatene i Shanghai alle misjonærer og andre utlendinger i innlandet å begi seg til kysten. De fleste fulgte rådet. Mange misjonærer vendte skuffet tilbake til hjemlandene. En del ventet der ute på bedre tider, og mange kunne vende tilbake til sine stasjoner etter noen måneder.

Misjonærenes tall hadde vært oppe i 8 250. Men etter 1927 kom det aldri mer opp i samme høyde. I 1928 var det 4 375, i 1929 4 744. I 1936 var det igjen økt til 6 059.

De nattverdberettigedes tall ble i 1936 anslått til 481 162; tallet på samtlige menighetslemmer til ca. 1 000 000.

Med engstelse hadde misjonærene forlatt sine stasjoner. En del kristne hadde visstnok sviktet under motgangen, men de fleste kinesiske ledere hadde klart oppgaven på en overaskende god måte. Fra 1927 ble det derfor mer og mer slutt med at misjonærene skulle stå som selvskrevne ledere. Menighetsarbeidet ble mer og mer overlatt til kineserne.

Synet på misjonærenes stilling er noe forskjellig i de forskjellige misjoner og kirkeavdelinger. Noen holder på at misjonærene skal være blott og bart rådgivere. De skal stå bak de kinesiske kristne ledere og gi dem den åndelige støtte de trenger.

Andre overlater kirkestyret til kineserne, mens misjonærene tar fatt på nye oppgaver og søker å nå med evangeliet ut til de steder hvor de før ikke kom.

Et tredje syn setter kineserne og misjonærene på samme linje. Ut fra begrepet «en hellig, alminnelig kirke» mener de at begge parter må underordne seg den stedlige kirkes autoritet og ledelse på like fot. De får sitt mandat fra kirkeledelsen der hvor de arbeider. Spørsmålet om rase og nasjonalitet trer her helt i bakgrunnen.

Den japanske invasjon brakte nye forstyrrelser i misjonens og kirkes liv.

Invasjonen satte en veldig flyktningbølge i bevegelse. Det var ikke bare enkeltpersoner og familier som tok til flukten. Men hele skoler, høyskoler og universiteter, hospitaler og andre institusjoner ble simpelthen flyttet fra de okkuperte provinser til «det frie China» i vest. Det har vært nevnt tall som 50 millioner flyktninger, eller til

og med flere. Det høres utrolig ut, men i virkeligheten er det umulig å få helt eksakte tall under slike forhold.

I de okkuperte områder måtte misjonærene flykte, eller de ble internert eller hjemsendt. Noen få var igjen, men de ble i alle fall hemmet i sitt arbeid.

Japanerne søkte å tvinge alle kirkesamfunn inn i en «enhetskirke». Den ble som oftest sabotert så godt som mulig og ser ikke ut til å ha hatt noen betydning etter krigen.

Mange kinesiske ledere flyktet også, men en del ble tilbake og søkte å gjøre det best mulige ut av de fortvilede forhold.

I det frie China fortsatte misjonsarbeidet. Og gjennom kristne flyktninger som slo seg ned i strøk hvor kristendommen før var lite kjent, kom nye deler av landet inn under evangeliets innflytelse. De kristne skoler som flyktet med hele sin elevflokk, fikk også stor betydning.

I det hele utfoldet den kristne kirke en intens virksomhet i denne tiden. Dette gjelder også på det sosiale område. De kristne drev alle slags hjelpearbeider for flyktninger og sårede. Dette arbeid har avtvunget den største respekt hos ikke-kristne kinesere.

Det var også andre ting som hjalp til å gjøre kineserne vennlig stemt overfor misjonen og utlandet i det hele. De ulike traktatene var blitt avskaffet under krigen. China ble regnet med blant de allierte og hadde fått hjelp i kampen mot Japan.

Da krigen var slutt, så man derfor hvordan dørene var åpne for evangeliets budskap som neppe noen gang før. Dette gjaldt ikke minst den studerende ungdom. Misjonene har mange steder måttet sette egne misjonærer til å ta seg av arbeidet blant skoleungdommen.

Men ikke før var krigen med Japan slutt, så viste det seg nye skyer på Chinas himmel.

Nasjonalregjeringen og kommunistene som før var dødsfiender, hadde gått sammen i krigen mot Japan. Men da den ytre fiende var overvunnet, dukket de gamle uoverensstemmelser opp igjen. Forgjeves søkte man å megle. Borgerkrigen tok fatt på ny. Kommunistene har denne gangen stadig hatt fremgang. Især fra høsten 1948 har de gått fram med rivende fart.

Chinas kirke har lidt meget under de usikre forhold, og fattigdommen er stor. Mange steder har det vært vanskelig for de kristne menigheter som har overtatt ansvaret for å lønne sine prester. De klarer det simpelthen ikke og blir uten prest. Og menighetslivet lider ved det.

En følge av borgerkrigen er at en ny evakuering begynte å gå mot sør. Kommunistene har mange steder fart hardt fram mot de kristne, og noen misjonærer er blitt drept. Følgen har vært at mange misjonærer har evakuert fra Nord-China. De har søkt seg nye felter i Sør- og Vest-China.

Kommunistenes innstilling synes i mellomtiden å ha forandret seg en del. De har lovet å beskytte utlendingene og yte dem rettferdig behandling. Atskillige misjonærer og også forretningsfolk blir derfor tilbake i de områder som kommunistene har tatt.

China er trett av krig, og folket lengter etter fred. Man forsøker for tiden med nye fredsforhandlinger. Det synes nokså klart at kommunistene denne gangen kommer til å trekke det lengste strå, og at Chinas fremtid menneskelig talt er i deres hender.

Innen kommunistpartiet er det to fraksjoner, en nasjonal og en internasjonal, sovjet-vennlig retning.

Hva vi håper er at kineserne må forbli kinesere og ikke la seg dominere av noen utenlandsk makt.

Hvordan det vil gå med misjonsarbeidet i fremtiden er det ingen som vet. Vi håper at det tross alt må bli nye muligheter.

I håp og tro ser vi framover og oppover til misjonens Herre. «Vei har du alle steder.»